NUMMER 34 2026

GENTSE ECONOMISCHE INZICHTEN

UNIVERSITEIT GENT

VLAAMSE FISCALE AUTONOMIE: FEL GEGEERD, MAAR NIET GEBRUIKT

Frank Naert
Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management
Universiteit Gent

FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE

KERNINZICHTEN

- De Vlaamse overheid heeft sedert de zesde staatshervorming **extra fiscale autonomie** via de opcentiemen op de personenbelasting gekregen.
- Deze extra fiscale autonomie **wordt niet gebruikt,** noch om de belastingdruk te verlagen, noch om de omvang van de Vlaamse overheid expliciet te sturen.
- Er wordt daarentegen wel gepleit voor nog meer fiscale autonomie, wat tot de **paradox** leidt dat er meer fiscale autonomie wordt gevraagd, terwijl de bestaande autonomie niet wordt gebruikt.
- In dit Inzicht stellen we vast dat wat beoogd wordt met extra fiscale autonomie ook al met de **bestaande autonomie** kan worden nagestreefd.
- De verklaring voor de vastgestelde paradox ligt in het nastreven bij politieke actoren van het **electoraal eigen- en partijbelang** zoals geargumenteerd door de *public choice* benadering van de politiek.
- Deze verklaring heeft **ruimere geldigheid** en laat ook licht schijnen op de Vlaamse budgettaire situatie die een pak minder rooskleurig is dan algemeen wordt aangenomen. Zowel de ontvangsten, de uitgaven als de schuld zijn over 2015-2024 sneller gestegen in Vlaanderen dan in de rest van België.
- De oplossing van de Vlaamse budgettaire problemen ligt niet in een grotere fiscale autonomie maar eerder in **minder autonomie**. Die moet de vorm aannemen van **zelfbinding door de politieke actoren**. Zelfbinding in de vorm van **begrotingsregels** die de omvang en de schuld van de overheid afdoende beperken, eventueel vermeerderd met de instelling van een **onafhankelijke *fiscal council***.

INLEIDING[1]

Fiscale autonomie, of de mate waarin de Vlaamse overheid zelf belastingen kan heffen en beheren, was bij veel staatshervormingen een van de belangrijkste doelstellingen aan Vlaamse kant. Na de vijfde staatshervorming (2001) kreeg Vlaanderen voor het eerst de mogelijkheid om een beperkt eigen fiscaal beleid te voeren. Een aantal eigen belastingen kon worden ingevoerd en op de totale federale opbrengst van de personenbelasting in Vlaanderen kon Vlaanderen via op- en afcentiemen extra opbrengsten realiseren of belastingvermindering toestaan. Van die autonomie in de personenbelasting werd evenwel geen gebruik gemaakt.

De zesde staatshervorming (2014) breidde de fiscale autonomie in de personenbelasting flink uit. In plaats van een federale dotatie te ontvangen kunnen de gewesten via opcentiemen op de federale personenbelasting zelf bepalen hoeveel inkomsten ze willen. De federale personenbelasting wordt daarvoor gereduceerd met een autonomiefactor van zo'n 25 procent: als de federale fiscus in Vlaanderen 100 euro personenbelasting int, gaat daarvan maar 75 euro naar de federale schatkist. Op die 75 euro mag Vlaanderen vervolgens een opcentiem vastleggen, een stukje personenbelasting dat in de Vlaamse schatkist belandt. Hoeveel mag Vlaanderen zelf bepalen.

Opmerkelijk genoeg bepaalt Vlaanderen die opcentiemen altijd zo dat het eindbedrag overeenkomt met de 25 euro die niet naar de federale overheid gaat. Dus bij 25 procent autonomiefactor heft Vlaanderen 33 procent op de 75 euro federale opbrengst en komt dan uit op 25 euro – of evenveel als het kreeg uit dotaties. Vlaanderen maakt met andere woorden geen gebruik van zijn autonomie om de opcentiemen lager of hoger te leggen.

Tegelijkertijd wordt her en der aangedrongen om meer fiscale autonomie in de personenbelasting, zodat de Vlaamse overheid zelf die belastingen kan heffen en beheren, los van de federale overheid, (zie academici en opiniemakers als Koen Geens (2025), Willem Sas (2025), Quinten Jacobs en Jürgen Van Praet (Van berlaer 2025), Paul Becue (2025)).

De paradox tussen het niet gebruiken van de bestaande fiscale autonomie in de personenbelasting en de gelijktijdige roep naar meer fiscale autonomie in diezelfde personenbelasting doet een aantal vragen rijzen:

- Hoe ziet de bestaande fiscale autonomie van Vlaanderen er in het algemeen uit?
- Hoe zou een systeem van meer fiscale autonomie in de personenbelasting er kunnen uitzien?

[1] Met dank aan collega's Luc Van Ootegem en Gert Peersman voor de nuttige opmerkingen bij het nalezen.

- Kunnen de doelstellingen van nog meer fiscale autonomie in de personenbelasting ook niet met de bestaande fiscale autonomie worden bereikt. M.a.w., is meer fiscale autonomie nodig?
- Waarom wordt er geen gebruik gemaakt van de bestaande fiscale autonomie?
- Welke fiscale autonomie is er nodig om een verdere ontsporing van de Vlaamse budgettaire situatie te voorkomen?

Opmerkelijk genoeg bepaalt Vlaanderen die opcentiemen altijd zo dat het eindbedrag overeenkomt met de 25 euro die niet naar de federale overheid gaat. Dus bij 25 procent autonomiefactor heft Vlaanderen 33 procent op de 75 euro federale opbrengst en komt dan uit op 25 euro – of evenveel als het kreeg uit dotaties. Vlaanderen maakt met andere woorden geen gebruik van zijn autonomie om de opcentiemen lager of hoger te leggen.

Deze paper formuleert antwoorden op deze vragen. Daartoe worden de Vlaamse fiscale autonomie en ontvangstenstructuur in kaart gebracht. Het bestaande opcentiemensysteem wordt vergeleken met een *split-rate* systeem. Tevens documenteert de paper de evolutie van de Vlaamse inkomsten, uitgaven en schuld sinds de zesde staatshervorming en interpreteert het niet-gebruik van autonomie vanuit het gezichtspunt van het begrotingsfederalisme en de public choice, om van daaruit institutionele beleidsopties te formuleren.

HOE ZIET DE BESTAANDE FISCALE AUTONOMIE VAN VLAANDEREN ERUIT?

De fiscale autonomie van Vlaanderen, die dus verwijst naar de mate waarin de Vlaamse overheid zelf belastingen kan heffen en beheren, los van de federale overheid, ziet er als volgt uit (tabel 1).

Vlaanderen beschikt over een aantal eigen belastingen. In de eerste plaats zijn er de pure Gewestbelastingen, belastingen die Vlaanderen zelf heft en int, zoals de onroerende voorheffing, verkeersbelasting, belasting op schenkingen en erfenissen en registratierechten bij vastgoedtransacties. Deze inkomsten komen rechtstreeks in de

Vlaamse begroting terecht. In 2025 brachten deze samen 7,8 miljard euro op. In de tweede plaats zijn er de opcentiemen op de personenbelasting. Sinds de zesde staatshervorming mag Vlaanderen opcentiemen heffen op de federale personenbelasting. In 2025 leverde dit 10,8 miljard euro op. Samengerekend kwam in 2025 31 % van de totale Vlaamse overheidsontvangsten die 60,3 miljard euro bedroegen, uit eigen belastingen. De zesde staatshervorming is hiervan de oorzaak. Ter vergelijking, in 2014, net voor deze staatshervorming, was dat nog 19 %. Bij deze toename moet als kanttekening worden gezet dat, volgens Boadway & Shah (2009, p. 321), 'there is no established theory to serve as a guide to choosing the right level of Vertical Fiscal Gap'.

Ondanks de toegenomen fiscale autonomie blijft Vlaanderen sterk afhankelijk van federale dotaties: meer dan de helft van de Vlaamse inkomsten (30,5 miljard euro) kwam in 2025 uit federale overdrachten, dwz toegewezen delen van de personenbelasting en BTW, die door de federale overheid worden geïnd en vervolgens via de Bijzondere Financieringswet (BFW) gedeeltelijk aan Vlaanderen worden toegewezen.

Tabel 1: Grote rubrieken van de ontvangsten (in duizend euro) 2025

Bruto aanvullende belasting op de personenbelasting	10.807.857
Gewestdotaties Bijzondere Financieringswet	3.620.529
Gemeenschapsdotaties Bijzondere Financieringswet	30.459.667
Gewestelijke belastingen	7.806.059
Andere algemene ontvangsten	1.162.081
Toegewezen ontvangsten	794.689
Rechtspersonen	5.659.038
Totaal	60.309.920

Bron: Toelichting bij Vlaamse Begroting 2025

Daarbij is het verschil tussen een dotatie die een lagere overheid ontvangt van een hoger niveau en een belasting die het lagere niveau autonoom, zonder bemoeienis van een hogere overheid, kan heffen, niet altijd zo duidelijk. De taxonomie van de OESO (OECD 2013) onderscheidt vijf categorieën gaande van volledige autonomie over belastingvoeten, -basissen en -voordelen voor een SCG (subcentral government) tot de volledige

afwezigheid van autonomie. In het perspectief van deze OESO-methodologie is de Vlaamse belastingautonomie waar het de puur gewestelijke belastingen betreft volledig te noemen, zowel op het vlak van de vaststelling van belastingvoeten en -basissen als het vastleggen van fiscale gunstmaatregelen (de zogenaamd fiscale uitgaven). Voor de opcentiemen op de personenbelasting gaat het evenwel meer om een hybride systeem waarbij de deelstaatregering de bevoegdheid heeft om de belastingvoet vast te stellen zonder overleg met een hogere overheid, terwijl de bevoegdheid om belastingvoordelen vast te stellen beperkt is tot een aantal gevallen. Niettemin heeft de Vlaamse regering met een score tussen a en b op een spectrum van a tot f, dus al bij al een relatief hoge mate van belastingautonomie, maar sommigen willen dus meer.

HOE ZOU EEN SYSTEEM VAN MEER FISCALE AUTONOMIE ER KUNNEN UITZIEN?

De twee belangrijkste alternatieven voor het bestaande systeem van fiscale autonomie in de personenbelasting worden door Algoed & Hoebeeck (2025) gegeven. Een eerste alternatief is de gewesten een gedeelte van de federale belastbare basis voor de personenbelasting te geven, waarop ze dan hun eigen tariefstructuur en eventuele verminderingen of vrijstellingen kunnen implementeren. We duiden deze benadering verder aan als een systeem van gedeelde belastingbasis (ook wel *split-rate* systeem genoemd (zie Decoster & Proost 2010)). Een verdergaand alternatief is om van de personenbelasting een exclusieve gewestelijke bevoegdheid te maken.

Omdat een staatshervorming die het federale niveau zonder inkomsten uit de personenbelasting zou zetten, eerder als een politieke utopie moet gezien worden, moeten we ervan uitgaan dat meer fiscale autonomie in de personenbelasting door middel van een systeem van gedeelde belasting op dezelfde belastingbasis in de personenbelasting voor de gewesten de meer realistische optie is. Deze vorm van fiscale autonomie zou gekenmerkt worden door een situatie waarbij de federale overheid, zoals nu, de inkomsten van de inwoners vaststelt die aan de personenbelasting onderworpen zijn, inclusief aftrekposten en vrijstellingen. Dit zorgt voor een geharmoniseerde en administratief eenvoudige basis. Verder kan elk gewest een autonoom tariefsysteem (bijvoorbeeld verschillende percentages per inkomensschijf) hanteren, dat van toepassing is op de federale belastingbasis. Dit stelt de gewesten in staat om een eigen fiscaal beleid te voeren zonder de hele belastingstructuur te moeten veranderen. Verder kunnen de gewesten,

naast de beslissingsbevoegdheid over de algemene tarieven, ook beslissen over de toepassing van specifieke belastingverminderingen of -kredieten die relevant zijn voor hun regionale beleid (bijvoorbeeld voor woningrenovaties of kinderopvang). Dit gebeurt nu al gedeeltelijk.

De twee realistische systemen van gewestelijke fiscale autonomie zijn dus het huidige systeem van af- of opcentiemen op de federale belastingopbrengst en een systeem van gedeelde belastingbasis met meer bevoegdheden op het vlak van tarieven, fiscale uitgaven en belastingkredieten.

Tabel 2: Vergelijking opcentiemsysteem en *split-rate*

Persoonlijk inkomen in Vlaanderen: 100		
	Federale personenbelasting	Regionaal
Opcentiem	40 % → 40 belastingopbrengst	
	Minus autonomiefactor 25 % → 30 belastingopbrengst	Opcentiem van 33 % op 30 → 10 belastingopbrengst
Gedeelde belastingbasis	30 % op 100 → 30 belastingopbrengst	10 % op 100 → 10 belastingopbrengst

De twee realistische systemen van gewestelijke fiscale autonomie zijn dus het huidige systeem van af- of opcentiemen op de federale belastingopbrengst en een systeem van gedeelde belastingbasis met meer bevoegdheden op het vlak van tarieven, fiscale uitgaven en belastingkredieten. Een vergelijking met vereenvoudigde uitgangspunten en leidende tot identieke opbrengsten voor federaal (30) en regionaal niveau (10) wordt gegeven in tabel 2. Daarin werd de federale belastingvoet op 40 %, de autonomiefactor op 25 % en de regionale opcentiem op 33 % gezet. In de gedeelde belastingbasis werd de federale belastingvoet op 30 % en de regionale belastingvoet op 10 % gezet.

KUNNEN DE DOELSTELLINGEN VAN NOG MEER FISCALE AUTONOMIE OOK NIET MET DE BESTAANDE FISCALE AUTONOMIE WORDEN BEREIKT?

De vraag die zich stelt is of een gedeelde belastingbasis systeem een verbetering zou betekenen qua fiscale autonomie vergeleken met het huidige opcentiemensysteem.

Dat huidige opcentiemensysteem voldoet volgens het geldend narratief niet, waardoor Vlaanderen ook geen gebruik wenst te maken van haar autonomie op het vlak van de opcentiemen. Dat narratief stelt dat de fiscale autonomie in Vlaanderen pervers is, een onaanvaardbare systeemfout inhoudt of niet echt bestaat omdat het om opcentiemen gaat op de federale opbrengst in de personenbelasting (Algoed & Hoebeeck, 2025). Zo lijdt het gewest een verlies op de inkomsten uit de personenbelasting van zodra de federale regering de personenbelasting verlaagt (cf. regering Michel in 2014, plannen regering De Wever in 2025), omdat de opcentiemen dan op een kleiner bedrag worden geheven. De gewesten kunnen daar in dit narratief weinig aan doen. Ze zijn verplicht om het federale niveau te volgen Ze blijven gewrongen zitten in een "volgers"-carcan, omdat het politiek moeilijk zou liggen dat, als de federale regering met de Vlaamse partijen de personenbelasting zou verlagen, diezelfde Vlaamse partijen, als zij ook in de Vlaamse regering zitten, de opcentiemen en dus de personenbelasting opnieuw zouden verhogen. Algoed e.a. (2021, 17) hebben het bovendien over een *first mover advantage*: 'De federale overheid beschikt met andere woorden inzake personenbelasting over een *first mover advantage*'.

Deze onmacht wordt dan gebruikt als een alibi om voor een volgende staatshervorming te pleiten waarin de autonomie inzake personenbelasting voor de gewesten kan worden vergroot (Sas 2025): 'Gewestelijke opcentiemen worden immers geheven op de federale belastinginkomsten. Die verticale interactie loskoppelen zou veel meer fiscale autonomie bieden aan de gewesten.'

De focus ligt in het standaardnarratief op het geval van verlaging van de personenbelasting op federaal niveau. Dit is evenwel slechts één van de mogelijkheden. Meestal verandert de federale regering niets aan de grote parameters van de personenbelasting (tarieven en belastingvrij gedeelte) waardoor dit niveau niet eerst beweegt en dus ook geen *first mover advantage* kan hebben.

Er kan aangetoond worden dat het systeem van opcentiemen, indien het effectief gebruikt zou worden, niet minder bewegingsruimte biedt dan een systeem van gedeelde belastingbasis. Neem het volgende scenario: de Vlaamse regering komt erop uit dat er voor een bepaald begrotingsjaar 70 miljard euro nodig is. Er is een consensus dat men niet via

schuldfinanciering wil werken. De dotaties, waarover men geen controle heeft, zorgen voor 45 miljard euro aan opbrengsten. Er moet derhalve 25 miljard uit eigen belastingen en andere inkomsten, waaronder de opcentiemen, worden gehaald. Stel dat de eigen belasting en andere inkomsten 15 miljard euro opbrengen, wat betekent dat er nog 10 miljard uit de opcentiemen moet worden gehaald. Stel dat de raming voor de totale opbrengst van de federale personenbelasting voor Vlaanderen (de zogenaamde 'belasting Staat') uitkomt op 40 miljard euro. De autonomiefactor (cf. supra) is bekend en is 25 procent. Met de regel van drie kan berekend worden hoe hoog de opcentiemen moeten zijn om 10 miljard euro op te halen, met name 33 procent. De onzekere factor is hier dus de opbrengst van de federale personenbelasting in Vlaanderen. Op zichzelf is die onzekerheid niet van een andere orde dan de onzekerheid rond de economische groei, de inflatie en de andere parameters die moeten worden gebruikt om de begroting op te stellen. Dat betekent dat als de raming belasting Staat bijvoorbeeld op 35 miljard euro zou uitkomen, er met een autonomiefactor van 25 een federale opbrengst overblijft van 26,25 miljard euro. Er is dan een hogere opcentiem nodig van 38,09 % om aan de gewenste 10 miljard euro opbrengst te komen. Bij een raming van 45 miljard kan de opcentiem lager, met name op 29,63 % gelegd worden. In elk van deze drie gevallen komt de Vlaamse opbrengst uit op de 10 miljard die gewenst was. Worden de ramingen niet bewaarheid en is de opbrengst in de realiteit hoger of lager dan wordt dit opgevangen in een normaal schatkistbeheer, zoals dat bij andere onzekere opbrengsten het geval is: men realiseert een overschot of men moet op de kapitaalmarkt gaan lenen om het tekort op te vangen.

Er kan aangetoond worden dat het systeem van opcentiemen, indien het effectief gebruikt zou worden, niet minder bewegingsruimte biedt dan een systeem van gedeelde belastingbasis.

In een systeem van gedeelde belastingbasis zou de Vlaamse overheid niet meer de belasting Staat moeten inschatten, maar wel het personele inkomen in Vlaanderen. Bij die inschatting spelen ook dezelfde onzekerheden mbt groei, inflatie en andere parameters als hierboven. Op basis daarvan kan de Vlaamse overheid dan de taxatievoet bepalen die 10 miljard euro oplevert. Voor de rest hebben onjuiste ramingen dezelfde gevolgen als in het opcentiemensysteem.

De methode die de Vlaamse overheid in de praktijk gebruikt bij de bepaling van de opcentiemen is zo ongeveer de negatie van de autonomie die het op dat vlak heeft. Waar in de toelichting bij de begroting 2024 en de daaraan voorafgaande jaren nog enige uitleg

werd verstrekt over de bepaling van de Vlaamse bruto-opcentiem, weliswaar in voetnoot telkens, wordt er in de toelichting bij de begroting 2025 niet meer over gerept. Deze uitleg beperkte zich tot de standaardformulering dat "de raming van de Vlaamse bruto-opcentiemen gebeurt op basis van de herziene autonomiefactor (van 25,990 % tot en met aanslagjaar 2017 naar 24,957 % vanaf aanslagjaar 2018) en de hiermee gepaard gaande verlaging van het opcentiementarief (van 35,117 % naar 33,257 %). De Vlaamse Regering heeft met andere woorden de verlaging van de autonomiefactor, wat het regionaal aandeel in de personenbelasting is, niet tegengedraaid (alhoewel zij hiervoor de bevoegdheid heeft)".

Men gaat er dus blijkbaar prat op geen gebruik te maken van de op dit vlak verkregen fiscale autonomie. Een eigenaardig kenmerk van de Vlaamse situatie is dus dat de Vlaamse overheid de beschikking heeft over een ruime fiscale autonomie, maar daar geen gebruik van maakt. Tegelijkertijd wordt er gevraagd om meer fiscale autonomie.

WAAROM WORDT DE BESTAANDE FISCALE AUTONOMIE NIET GEBRUIKT?

Het moet vooraf duidelijk zijn dat de keuze om geen gebruik te maken van de bestaande fiscale autonomie een politieke keuze is. Er zijn geen wettelijke, regulatoire of institutionele barrières die de Vlaamse overheid verhinderen om gebruik te maken van af- en opcentiemen om haar belastingopbrengsten uit de personenbelastingen naar eigen inzicht te bepalen.

De verklaring voor het niet-gebruik van de bestaande fiscale autonomie kan gevonden worden in de moderne literatuur van het begrotingsfederalisme (*fiscal federalism*), waarin *public choice* theorie wordt toegevoegd aan de traditionele *fiscal federalism* benadering (zie Naert, Algoed & Crombez 2022).

In de *public choice* benadering wordt ervan uitgegaan dat politieke actoren vooral hun eigen belangen nastreven. Ten opzichte van de traditionele welvaartseconomische benadering voegt de *public choice* een laag toe, met name die van het overheidsfalen. In de welvaartseconomie is de overheid de behoeder van het algemeen belang, een welwillende politieke actor die het marktfalen probeert te verhelpen op een manier die de welvaart het best dient. Marktfalen doet zich voor onder de vorm van onvoldoende publieke goederen, te veel ongewenste en te weinig gewenste externe effecten, asymmetrische informatie en concurrentieverstoringen. De politieke bewindvoerders vertolken in de logica van de traditionele welvaartseconomie in hun budgettair beleid het algemeen belang door

uit te gaan van een behoeftenstudie om de omvang van het budget en de daarvoor benodigde financiering vast te leggen (cf. supra). De vraag dus naar welke uitgaven voor welke publieke goederen en diensten nodig zijn. De vraag of de overheid daarna dat marktfalen ook effectief en efficiënt corrigeert wordt in de traditionele welvaartseconomie niet gesteld. De *public choice* gaat verder en stelt vast dat die correctie niet altijd goed gebeurt, juist omdat de politieke actoren niet altijd het algemeen belang nastreven. Daardoor ontstaat overheidsfalen.

De theorie van het budgettair federalisme bestudeert dan weer de openbare financiën in situaties waarin er verschillende aan elkaar ondergeschikte overheidsniveaus bestaan. De traditionele *fiscal federalism* theorieën hanteren het uitgangspunt van de welvaartseconomie, terwijl de meer moderne theorieën van *fiscal federalism* de *public choice* benadering introduceren (zie Naert, Algoed & Crombez (2022), en Liberati (2011)).

Het flypapereffect houdt in dat geld dat van hogere naar lagere overheden gaat vooral blijft plakken bij die lagere overheden en niet teruggaat naar de private sector, waardoor je op het lagere niveau een te grote overheidsomvang krijgt.

Hoe kunnen, binnen deze theoretische kaders, de keuzes ten aanzien van het gebruik van fiscale autonomie dan uitgelegd worden? In de traditionele welvaartseconomische benadering mag men uitgaan van de veronderstelling dat een budget tot stand komt door eerst, via het democratische systeem, een analyse te maken van die behoeften in de samenleving die slechts door tussenkomst van de overheid kunnen worden bevredigd. Die liggen volgens de aloude Musgravian analyse, wat de begroting betreft, op drie terreinen: allocatie, stabilisatie en herverdeling. In de Belgische context moet ook *fiscal federalism* in de analyse worden betrokken. Dit vereist een vaststelling van de kerntaken van de Vlaamse overheid. Die liggen, zoals waargenomen in de praktijk en zonder er al te zeer in detail op in te gaan, op het gebied van onderwijs, welzijn, verkeersinfrastructuur, wetenschappelijk onderzoek en cultuur. Laat ons aannemen dat we, om deze taken naar behoren te kunnen vervullen, voor een willekeurig jaar uitkomen op de bovenvermelde 70 mrd euro uitgaven De middelen om deze uitgaven te financieren, in de veronderstelling dat er geen schuld wordt aangegaan, moeten dus eveneens 70 mrd euro bedragen. De dotaties in dat jaar bedragen 45 mrd euro, de gewestbelasting 15 mrd euro en de opbrengst van de opcentiem 10 mrd euro. Laat ons eveneens aannemen dat het bruto regionaal product 700 mrd euro bedraagt, dan bedraagt het regionaal overheidsbeslag 10 %, wat de voorkeur van

de bevolking ten aanzien van de verhouding publieke versus privé middelen aangeeft. Het jaar erop stijgt de dotatie, een gekend fenomeen in de Vlaanderen, gegeven de Bijzondere Financieringswet, bijvoorbeeld naar 50, terwijl de rest gelijk blijft. In de uitgangspunten van de traditionele welvaartseconomie zou het overheidsbeslag gelijk moeten blijven, met name op 10 %. Dat kan worden gerealiseerd door 5 mrd euro aan de burger terug te geven via een vermindering van de gewestbelasting en/of opcentiem. In beide gevallen zou een beroep op de fiscale autonomie worden gedaan. In de praktijk gebeurt er iets anders, met name de belastingen worden niet verlaagd, maar de meerontvangsten worden in het budget gebruikt, terwijl er aan de regionale belasting en de opcentiem niets verandert. De fiscale autonomie wordt dus niet gebruikt en dit omdat het, overeenkomstig de inzichten van de *public choice*, electoraal meer loont om het extra geld uit te geven ipv terug te geven aan de burger. Het gevolg is een verhoging van het regionaal overheidsbeslag naar 10,7 %, een beslag dat niet langer beantwoordt aan de gewenste verhouding tussen privé en publieke middelen. Naarmate deze evolutie zich doorzet over meerdere jaren, komt de gerealiseerde verhouding tussen privé en publieke middelen steeds verder van de gewenste verhouding af te liggen.

We herkennen hier het zogenaamde *flypapereffect*. Het flypapereffect houdt in dat geld dat van hogere naar lagere overheden gaat vooral blijft plakken bij die lagere overheden en niet teruggaat naar de private sector, waardoor je op het lagere niveau een te grote overheidsomvang krijgt. Dit ontelbare keren empirisch vastgesteld theorema (Inman (2008) telde in 2008 al meer dan 3500 papers over het onderwerp) kijkt daarbij naar de manier waarop geld van een hogere overheid bij een lager niveau terechtkomt. Die manier bepaalt hoe dat geld zal besteed worden.

Een eerste mogelijkheid is dat dat geld in de vorm van een dotatie wordt uitbetaald door de hogere overheid aan de overheid op het lager niveau. Een tweede mogelijkheid is dat het geld komt in de vorm van een belastingverlaging door de hogere overheid voor de burgers van de betrokken regionale/lokale jurisdictie. Merk op dat dit de situatie is bij de vijfde en zesde staatshervormingen: een aantal federale belastingen werden op nul gezet en de regionale overheden konden, met instemming van hun burgers, zelf hun belastingen bepalen, inbegrepen de opcentiemen op de personenbelasting. Theoretisch, in een welwillende welvaartseconomische overheidssetting, wordt het bedrag in die twee mogelijkheden op dezelfde wijze gespreid over private en publieke voorzieningen, dit naargelang de preferenties van de burgers. Niettemin stelt men in de praktijk vast dat er in het eerste geval relatief meer blijft plakken bij de overheid op dat lagere niveau onder de vorm van publieke uitgaven dan in het tweede geval, waar meer overblijft voor privé uitgaven. Het flypapereffect dus: the money sticks where it hits. In het eerste geval bij de lokale overheid, in het tweede geval bij de lokale burgers.

De opcentiemen op de personenbelasting nemen in de flypaper effect literatuur een speciale plaats in: het zijn geen dotaties, maar ze worden door de politici niet gepercipieerd als een eigen fiscale bevoegdheid. Liberati & Sacchi (2013) hebben dit onderzocht en vastgesteld dat de uitkomst voor opcentiemen tussen de twee eerdere gevallen zit: er blijft minder plakken lokaal dan bij dotaties, maar meer dan bij een pure belastingverlaging.

Volgens Inman (2008) wordt het flypapereffect veroorzaakt door zichzelf bedienende en budgetmaximerende regionale politieke actoren, wat dus volledig past in het *public choice* verhaal.

Betekent dat dan dat met een toename van de fiscale autonomie en een afbouw van dotaties, het flypaper effect en het daaraan verbonden perverse politieke gedrag minder gaan spelen? Dit zou een te snelle conclusie zijn, omdat de *public choice* verleidingen niet verdwijnen met de dotaties, maar in een andere vorm terugkeren. Het is niet omdat er volledige fiscale autonomie zou komen dat verantwoordelijke politici zich, gezagsgetrouw aan de welvaartseconomische uitgangspunten, als benevolente, het algemeen belang nastrevende bestuurders zullen beginnen gedragen. Ook zonder dotaties is er bij de openbare financiën nog genoeg overheidsfalen te onderkennen. Dit overheidsfalen is goed gedocumenteerd (zie Naert, Algoed & Crombez (2022)). Het gaat onder andere over een te grote overheidsomvang. Verder betreft het een te grote schuldgraad als gevolg van deficit bias waarbij het Keynesiaanse deficit spending alleen in slechte tijden wordt toegepast. Ook logrolling waarbij steun wordt gegeven aan projecten van anderen in ruil voor steun aan de eigen projecten (cf. de ruil tussen de regeringspartijen bij de besparingen in de sociaal-culturele sector eind 2025) is een gekend fenomeen.

We vinden deze kenmerken terug in de openbare financiën van Vlaanderen in het decennium sedert de inwerkingtreding van de zesde staatshervorming in 2015.

Te beginnen met het flypaper effect. In de Vlaamse situatie gaan dotaties samen met fiscale autonomie. Die combinatie zorgt ervoor dat, theoretisch althans, de overheid de mogelijkheid heeft om het flypaper effect te counteren. Dit staat in tegenstelling met een puur dotatiesysteem, zoals voor de vijfde staatshervorming in België bestond, waarin de regionale overheid geen mogelijkheid heeft om een teveel aan dotaties via een, toen niet bestaande, fiscaliteit terug naar de burgers te sluizen, maar enkel via de uitgaven kan werken.

De Vlaamse overheid zou dus, gegeven de voor handen zijnde fiscale autonomie, een stuk dotaties kunnen terugsluizen naar de Vlaamse burger. Bij wijze van voorbeeld en enkel kijkend naar de fiscale autonomie in de opcentiemen op de personenbelasting zien we dat er in 2025 een bedrag van 10,8 miljard euro de Vlaamse begroting binnenkwam. Vlaanderen had kunnen beslissen die 10,8 miljard - al dan niet gedeeltelijk - niet te innen en ze direct via de personenbelasting terug te geven aan de Vlaamse belastingbetaler. Met

ongeveer 4 miljoen aangiften in de personenbelasting komt zo'n volledige tax cut ruw gerekend uit op 2.500 euro per aangifte, wat de toch algemeen als te hoog gepercipieerde belasting op arbeid alleszins in Vlaanderen flink naar beneden zou kunnen halen. De wetgeving laat ook toe de teruggave te moduleren naar inkomen, zolang aan de progressiviteit van de personenbelasting niet wordt geraakt. Dezelfde wetgeving stelt ook dat er geen deloyale fiscale concurrentie tussen de gewesten mag zijn. Dat kan evenwel geen probleem zijn: 2.500 euro ligt in dezelfde grootteorde als de verschillen tussen gemeenten in de aanvullende personenbelasting. Dezelfde oefening kan overigens gedaan worden met de 7,5 miljard euro opbrengsten aan pure gewestbelastingen.

De uitgaven in Vlaanderen zijn tussen 2015 en 2024 gestegen met 64,6 % tegenover 46,5 % in de rest van de Belgische overheden. De jaarlijkse begrotingstekorten werden alleen maar dieper en de schulden liepen op met 130 %, sterker dan in de rest van de gezamenlijke overheid waar de schuldgraad steeg met 43 %

Dit zijn duidelijk niet de keuzes die de Vlaamse overheid heeft gemaakt sinds het die fiscale autonomie heeft gekregen. Zo is tussen 2015 en 2024 het aandeel van de Vlaamse overheidsuitgaven ten opzichte van het bbp van het Vlaamse gewest gestegen van 15,8 % naar 17,1 %. Die toename met 1,3 procentpunt in Vlaanderen is hoger dan de stijging in dezelfde periode van het totale overheidsbeslag in België van 53,7 % in 2015 naar 54,5 % in 2024.

Deze tendens van een sneller groeiende Vlaamse overheid wordt bevestigd door te kijken naar de stijgingspercentages van de uitgaven in Vlaanderen vergeleken met het totaal van de andere overheden (federaal, andere gewesten en gemeenschappen en lokale overheden, zie grafiek 1). De uitgaven in Vlaanderen zijn tussen 2015 en 2024 gestegen met 64,6 % tegenover 46,5 % in de rest van de Belgische overheden.

Dit betekent dus dat, als men het overheidsfalen voor een stuk meet aan de hand van het uit de hand lopen van de overheidsuitgaven, de Vlaamse overheid relatief meer faalt dan de rest van de Belgische overheden.

Opgemerkt moet worden dat de zesde staatshervorming ook een reeks bevoegdheden naar het regionale niveau heeft overgebracht wat extra uitgaven navenant noodzakelijk heeft gemaakt, hoewel hetzelfde natuurlijk geldt voor de andere gewesten en gemeenschappen.

Grafiek 1: Vlaamse budgettaire indicatoren

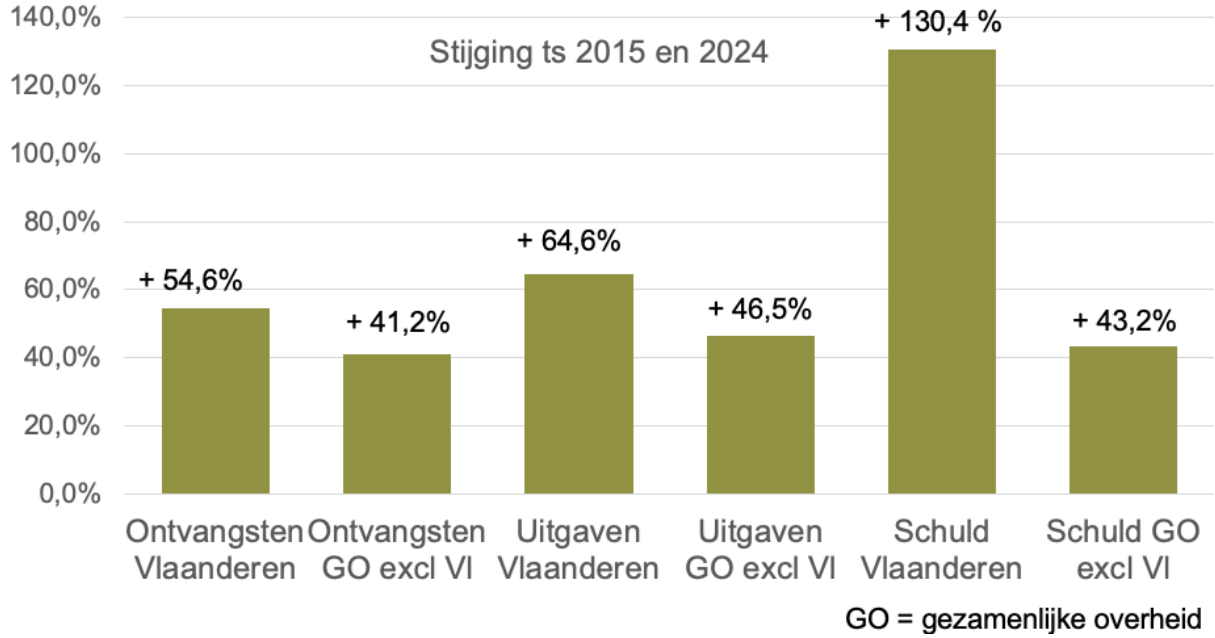

Bron: Vlaamse Overheid, NBB

Een mogelijke, gedeeltelijke verklaring voor de meer dan evenredige stijging in Vlaanderen tekent zich af aan de inkomstenzijde. Ook de inkomsten zijn namelijk sneller gestegen in Vlaanderen dan bij de andere overheden. Het is algemeen bekend dat de zesde staatshervorming een financieel gunstige operatie was voor Vlaanderen. Op figuur 1 is duidelijk te zien dat de Vlaamse ontvangsten in 2015 een sterke knik naar boven vertonen. Een gedeelte van die stijging is uiteraard het gevolg van de toegenomen bevoegdheden. Niettemin zien we dat de ontvangsten sneller (+ 54,6 %) stegen dan in andere delen van de gezamenlijke overheid (+41,2 % in grafiek 1).

Tabel 3: Uitsplitsing Vlaamse ontvangsten

	mrd euro, 2015	mrd euro, 2024	stijging %
Dotaties	22,6	33	46,0
Eigen belastingen	5,6	7,5	33,9
Opcentiemen	7,1	10,1	42,3
Overige	2,3	7,6	230,4
Totaal	37,6	58,2	54,8

Bron: Vlaamse overheid

Daarom kijken we in tabel 3 naar de grote inkomstencategorieën en hun evolutie over 2015-2024. We laten de categorie 'overige' buiten beschouwing. Het gaat hier om de ontvangsten van rechtspersonen in de perimeter van de Vlaamse overheid zoals de universiteiten en hogescholen (onderzoeksmiddelen uit de privé, inschrijvingsgelden), VRT (reclameopbrengsten), VDAB, De Lijn (opbrengsten uit ticketverkoop), enz. We zien dat de dotaties met 46 % gestegen zijn. Op die stijging heeft de Vlaamse overheid geen impact, ze vloeit automatisch voort uit de bepalingen van de Bijzondere Financieringswet. Op de eigen gewestbelastingen heeft de Vlaamse overheid wel vat. Die zijn met minder gestegen, nl. met 34 %. De stijging van de ontvangsten uit de opcentiemen op de personenbelasting ligt er met 42,3 % tussenin.

De Vlaamse budgettaire politiek in het afgelopen decennium ziet er nog slechter uit wanneer we ook het verschil tussen inkomsten en uitgaven op Vlaams niveau gaan bekijken. De inkomsten in Vlaanderen stijgen al sneller dan in de rest van de gezamenlijke overheid. Bovendien zijn de uitgaven, die bij aanvang de inkomsten al overtroffen, nog sneller gestegen en, opnieuw, sneller dan in de rest van de gezamenlijke overheid. Het resultaat is uiteraard dat de jaarlijkse begrotingstekorten alleen maar dieper werden en de schulden opliepen met 130 % (zie grafiek 1), sterker dan in de rest van de gezamenlijke overheid waar de schuldgraad steeg met 43 %.

Figuur 1: Ontvangsten Vlaamse overheid

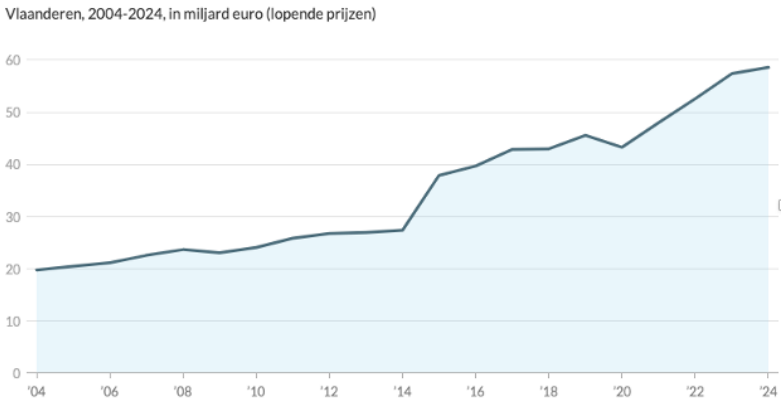

Bron: Departement Financiën en Begroting

Vlaanderen verkiest dus haar fiscale autonomie niet te gebruiken. Vlaanderen laat het belastinggeld eerst binnenlopen langs de inkomstenzijde van de begroting om het dan, vermeerderd met een stuk schuldopbouw langs de uitgavenzijde weer te laten

buitenstromen. Dit heeft voor de politici het voordeel dat ze de indruk kunnen wekken dat ze tegemoetkomen aan de wensen van bepaalde groepen in de samenleving. Boven op het federale arsenaal aan belastingvoordelen en subsidies heeft Vlaanderen daartoe zijn eigen systeem gebouwd dat nodig is om onder andere het geld afkomstig van de opcentiemen opnieuw uit te geven. In totaal ging in 2024 volgens het Vlaamse subsidieregister 18,8 miljard euro aan subsidies de deur uit.

Veel van de uitgaven behoren tot de kerntaken van de Vlaamse overheid in de zorg, het onderwijs, de sociale huisvesting, cultuur, enz. Dat betekent evenwel nog niet dat elke euro daar effectief en efficiënt besteed is. Andere subsidies, zoals voor elektrische auto's, koelkasten, kookapps, verbouwbegeleiding, jumpingtornooien, regionale luchthavens, autoproducenten (Volvo Gent), enz doen de wenkbrauwen fronsen. De indruk overheerst dat bij de Vlaamse overheid hogere uitgaven niet noodzakelijk gepaard gaan met meer efficiëntie.

Het wel gebruiken van de eigen fiscale autonomie zou duidelijk in het voordeel zijn van de Vlaamse burger, maar omwille van het vooropstellen van het eigen- en partijbelang door de politieke actoren gaan die voordelen aan hem of haar voorbij en ziet de Vlaamse budgettaire situatie er slechter uit dan zou moeten.

De bedrijven en hun organisaties die er meestal snel bij zijn om te wijzen op uit de hand lopende overheidsuitgaven en subsidies staan ook graag in de rij als geld uitgedeeld wordt. Zo ging in 2024 voor 1,6 miljard euro subsidies naar de dienstenchequebedrijven. Opgemerkt moet worden dat de belastingvermindering hiervoor, die daar nog bovenop kwam, ondertussen afgeschaft is in Vlaanderen (in tegenstelling tot in Brussel en het Waals Gewest).

De middelen voor de jobbonus, goed voor enkele honderden miljoenen euro per jaar, komen via de inkomsten binnen in de Vlaamse begroting en vloeien er weer, met een resem voorwaarden, uit via de uitgaven. Boven op het federale systeem werd opnieuw een Vlaams systeem gebouwd. Vlaanderen wacht om de jobbonus af te schaffen tot het federale niveau over een vermindering van de personenbelasting beslist. Vlaanderen zit er budgettair nochtans veel comfortabeler bij dan de federale overheid en zou daarom beter gebruik maken van zijn fiscale autonomie.

Gebruik maken van de bestaande fiscale autonomie en de opcentiemen verminderen en tegelijkertijd een aantal subsidies afschaffen zou dus het begrotingssysteem vereenvoudigen doordat aan Vlaamse kant niet langer dure administratieve

subsidiesystemen nodig zijn. Voor de gemiddelde burger hoeft dat geen welvaartsverlies te betekenen, want de verlaging van de personenbelasting compenseert de afschaffing van subsidies. Burgers kunnen dan zelf de bestemming van dat geld kiezen.

Dergelijke operatie zou ook de overheidsuitgaven aan Vlaamse kant verminderen. Dat kan een belangrijke rol spelen bij het halen van de Europese begrotingsnormen, waarin naast een beperking van het tekort van de gezamenlijke overheid ook een beperking van de groei van de overheidsuitgaven belangrijk is.

Het wel gebruiken van de eigen fiscale autonomie zou duidelijk in het voordeel zijn van de Vlaamse burger, maar omwille van het vooropstellen van het eigen- en partijbelang door de politieke actoren gaan die voordelen aan hem of haar voorbij en ziet de Vlaamse budgettaire situatie er slechter uit dan zou moeten.

WAT MOET ER GEBEUREN?

De gevolgtrekkingen die we op basis van het voorgaande kunnen doen, zijn dat het overheidsfalen op budgettair vlak in Vlaanderen groter lijkt dan bij andere overheden. Het niet gebruik maken van de bestaande fiscale autonomie en het inadequaat gebruik van subsidies zijn daar symptomen van. Het dilemma stelt zich dat een overheid moet tussenkomen om marktfalen te corrigeren, maar daarbij zelf haar eigen falen creëert. Politieke actoren moeten dus zelf ingrijpen om zelf gecreëerd falen in te dijken. Een mogelijke oplossing voor dit dilemma ligt in zelfbinding. Zoals Odysseus zichzelf aan de mast liet vastbinden om niet te bezwijken voor de verleidelijke maar noodlottige zang van de Sirenen, zo zouden politici zich institutioneel moeten verankeren om weerstand te bieden aan de hedendaagse lokroepen van partijbelang, electorale druk, lobbygroepen en persoonlijk gewin. Er wordt dus van politici gevraagd de problemen die ze zelf hebben gecreëerd ook zelf op te lossen. Het ironische hiervan is dat om het probleem van het overheidsfalen in de openbare financiën op te lossen, dus niet meer, maar juist minder autonomie, en dus ook minder fiscale autonomie, vergt.

Dat minder autonomie voor politici niet altijd onoverkomelijk hoeft te zijn, wordt bewezen in de domeinen van het monetaire beleid en de regulering van netwerkindustrieën zoals de energie- en de telecomsector. Daar zijn onafhankelijke instanties zoals de centrale banken en regulatoren bevoegd voor het desbetreffende beleid. Juist door hun onafhankelijkheid kunnen zij afstand nemen van electorale en politieke beïnvloeding en het beleid terzake op een lange termijn leest schoeien. Zo zou een systeem van macro-budgettaire zelfbinding als een institutioneel mechanisme kunnen geïnstalleerd worden, waarbij overheden zichzelf

grenzen opleggen aan de omvang van hun uitgaven via begrotingsregels of, sterker nog, via beleidsdelegatie aan onafhankelijke instellingen, vergelijkbaar met de rol van centrale banken en regulatoren in netwerkindustrieën. Op die manier kan het overheidsfalen beperkt worden.

In een meerlagig governance systeem zoals dat waarin Vlaanderen functioneert kan die binding op twee manieren gebeuren: een hogere overheid legt regels op aan een lagere overheid. Dit soort van macro-budgettaire binding zien we bijvoorbeeld terug in de regels die Vlaanderen oplegt aan lokale besturen, zoals de verplichting tot een positieve autofinancieringsmarge. Ook in de Europese begrotingsregels zien we iets analoogs. Deze regels mikken op een begrotingsevenwicht en een beperking van de groei van de overheidsuitgaven, wat indirect ook de ruimte voor subsidies begrenst doordat de totale subsidiëring binnen vastgelegde budgettaire limieten moet blijven.

De andere manier is dat een overheid zichzelf regels oplegt of, nog verder gaand, een stuk begrotingsautonomie afstaat aan een onafhankelijke begrotingsinstelling, een zogenaamde '*fiscal council*' (cf. de Hoge Raad van Financiën, zie Naert 2011).

In deze helpt het niet dat er in België geen hiërarchie is tussen de federale en regionale overheden. Ten aanzien van de Europese begrotingsregels betekent dat dat het Belgische federale niveau het aanspreekpunt is voor de EU voor de nakoming van de EU begrotingsregels, maar dat het federale niveau geen hefboom heeft om de naleving van de regels op regionaal niveau af te dwingen. Er is wel sinds 2013 een Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen, de Gewesten en de Gemeenschapscommissies betreffende de uitvoering van artikel 3, § 1, van het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie. Dit akkoord voorziet in een jaarlijks advies van de Hoge Raad van Financiën aangaande de verdeling van de inspanningen op budgettaire vlak tussen de verschillende overheidsniveaus. Dit zou dan moeten resulteren in een akkoord vastgelegd in het Overlegcomité. Met uitzondering van 2018 werd evenwel nooit zo'n akkoord bereikt. Vlaanderen bijvoorbeeld neemt telkens akte van wat de HRF voorstelt, maar verbindt zich niet. Zoals de NBB (2024, p. 237) stelt: 'Het is dan ook hoog tijd dat er duidelijke en bindende afspraken worden gemaakt omtrent de verdeling van die inspanningen over de verschillende overheidsniveaus.' In zijn jaarverslag over 2024 (NBB 2025, p. 188) doet de NBB er nog een schep bovenop. Er wordt vastgesteld dat de HRF niet over voldoende middelen beschikt om zijn taken goed uit te voeren. De NBB pleit er dan ook voor dat een onafhankelijke instelling toeziet op de naleving van de afspraken en de regels en voldoende middelen krijgt om deze taak te vervullen.

CONCLUSIES

Concluderend is de vaststelling dat, ondanks de fiscale autonomie waarover het beschikt en niet gebruikt, de Vlaamse overheid er in het afgelopen decennium niet in slaagde om de Vlaamse openbare financiën veilig te houden. De inkomsten gingen sterk naar omhoog door een gunstige behandeling in de BFW, maar de Vlaamse overheid liet na, ondanks de hoge belastingdruk op arbeid, om dit voordeel via een lagere personenbelasting te delen met de Vlaamse burgers en koos ervoor deze inkomsten via de uitgaven, o.a. via subsidies, naar de samenleving terug te laten vloeien. Bovendien werd ervoor gekozen de uitgaven nog sneller te laten toenemen dan de inkomsten, met een explosie van de Vlaamse overheidsschuld (+ 130 % in tien jaar) tot gevolg. Deze vaststellingen tonen aan dat het debat over fiscale autonomie vaak twee vragen dooreen haalt: wie mag belastingen heffen, en wie draagt politiek de verantwoordelijkheid voor de uitgaven die daarmee worden gefinancierd?

De verklaring die in deze paper werd naar voren geschoven ligt in het te veel vooropzetten van het eigen- en partijbelang van de politieke actoren. Te veel overheidsfalen in vergelijking met de andere gewesten, zoals gemeten aan excessieve toenames van inkomsten, uitgaven en schulden, sluipt daardoor in het systeem. Dat heeft voor gevolg dat meer fiscale autonomie op zich niet de oplossing is, als ze kiezers, regeringen en parlementen de budgettaire keuzes niet duidelijk laat zien en beoordelen.

Een sterkere zelfbinding via begrotingsregels en een onafhankelijke *fiscal council* zou een uitweg kunnen bieden. Dit zou evenwel een belangrijke mate van zelfopoffering vergen van de politieke actoren die hun autonomie zou inperken. De vraag blijft dus of de huidige generatie politieke actoren tot deze opoffering bereid is.

LITERATUUR

Algoed, K., Hoebeeck, A., Schillebeeckx, E. & Van den Bossche, W. (2021), De zesde staatshervorming: budgettaire gevolgen voor de Vlaamse overheid, VIVES Beleidspaper, januari 2021.

Algoed, K. & Hoebeeck, A. (2025), De staat van 's lands financiën: mind the gap(s) inzake financiering en responsabilisering, VIVES Beleidspaper, februari 2025.

Becue, P. (2025), Met een staatshervorming bespaar je veel meer dan met knippen in subsidies, De Tijd, 20 november 2025, https://www.tijd.be/opinie/algemeen/met-een-staatshervorming-bespaar-je-veel-meer-dan-met-knippen-in-subsidies/10636860.html

Boadway, R. & Shah, A. (2009), Fiscal Federalism. Principles and Practice of Multiorder Governance.

Chobanov, D. & Mladenova, A. (2009), What is the Optimum Size of Government?, Institute for Market Economics, Bulgaria.

Decoster, A. & Proost, S. (2010), Waarom een splitsing van de personenbelasting geen goed idee is, Leuvense Economische Standpunten 2010/133.

Geens, K. (2025), Doorbraak.be - Koen Geens: 'Fiscale autonomie voor Vlaanderen is een must', https://www.koengeens.be/news/2025/10/11/doorbraak-be-koen-geens-fiscale-autonomie-voor-vlaanderen-is-een-must

Inman, R. (2008), The flypaper effect, NBER Working Paper Series, 14579.

Liberati, P. (2011), "Which Tax" or "Which Tax for What?": Tax Assignment in the Theory of Fiscal Federalism, Public Finance Review 39(3), 365-392.

Liberati, P. & Sacchi, A. (2013), Tax decentralization and local government size, Public choice, Vol. 157, No. 1/2 (October 2013), pp. 183-205.

Naert, F. (2011), Credibility of Fiscal Policies and Independent Fiscal Bodies, Review of Business and Economics, 2011/3, p. 288-308.

Naert, F., Algoed, K. & Crombez, J. (2022), Openbare financiën. Theorie en praktijk in België, 7e herwerkte editie, Intersentia, Antwerpen-Gent-Cambridge.

Nationale Bank van België (2024), Jaarverslag 2023.

Nationale Bank van België (2025), Jaarverslag 2024.

OECD/Korea Institute of Public Finance (2013), Measuring Fiscal Decentralisation: Concepts and Policies, OECD Fiscal Federalism Studies, OECD Publishing.

Sas, W. (2025), Het kan anders: stel de belastingverlaging van Bouchez uit. De Tijd, 5 november 2025, https://www.tijd.be/opinie/algemeen/het-kan-anders-stel-de-belastingverlaging-van-bouchez-uit/10634463.html

Schuknecht, L. (2020), Public Spending and the Role of the State. History, Performance, Risk and Remedies, Cambridge, Cambridge University Press.

Tanzi, V. & Schuknecht, L. (2000), Public Spending in the 20th Century – A Global Perspective. Cambridge: Cambridge University Press. Google Scholar.

Van berlaer, T. (2025), Heeft de N-VA de staatshervorming opgegeven? 'Bouchez kan de agenda beter bepalen dan De Wever', Knack, 11-01-2025, https://www.knack.be/nieuws/belgie/politiek/heeft-de-n-va-de-staatshervorming-opgegeven-bouchez-kan-de-agenda-beter-bepalen-dan-de-wever/

Em. Prof. Dr. Frank Naert was, voor hij in 2019 op emeritaat ging, hoogleraar economie aan de Universiteit Gent. Hij doceerde er o.a. openbare financiën, internationale economie en economie van de Europese integratie. Zijn publicaties zijn te vinden op https://biblio.ugent.be/group/801000428473/
Contact via Frank.Naert@Ugent.be.

Gentse Economische Inzichten vormen een forum voor toegankelijk gecommuniceerde onderzoeksbevindingen en beleidsaanbevelingen door vorsers van de Universiteit Gent. De Inzichten vertolken alleen de visie van de auteur(s). Zij kunnen niet doorgaan als de visie van een onderzoeksgroep, de Vakgroep Economie of Universiteit Gent.

Voor meer onderzoek van de Vakgroep Economie verwijzen we naar https://www.ugent.be/eb/economics/en.

Gentse Economische Inzichten wordt mede mogelijk gemaakt door een gift van www.sustinvest.eu.

SUSTINVEST